

УДК 271.222

В.А. Запорожець, аспірант

ДИНАМІКА МІЖПРАВОСЛАВНОГО ДІАЛОГУ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.: КОНТЕКСТ УАПЦ

У статті здійснюється релігієзнавчий аналіз розвитку міжправославних стосунків УАПЦ у 2000-х рр. Відокремлюються три вектори функціонування УАПЦ у міжправославному діалозі: УПЦ КП, УПЦ та Вселенський патріархат. Встановлено, що хоча і присутня одновекторність УАПЦ та УПЦ КП у поглядах на мову богослужіння, місце українського православ'я у світі та ряд інших зовнішньо та внутрішньоцерковних питань, через особистісні моменти діалог між цими церквами фактично не приніс жодних значних результатів і по сьогоднішній день. Розкрито, що відсутність наразі кардинальних змін в контексті діалогу між УАПЦ та УПЦ обумовлено тим, що поряд з неодноразовим створенням тих чи інших богословських комісій, спільних виступів у ЗМІ відбуваються перехід чи захоплення УАПЦ храмів УПЦ. Доведено, що відновлення діалогу УАПЦ з Вселенським патріархом здійснювалося не стільки природньо, скільки через те, що не відбувалось жодних кардинальних змін у переговорному процесі УАПЦ з УПЦ чи УПЦ КП.

Ключові слова: УАПЦ, сучасна Україна, УПЦ, УПЦ КП, Вселенський патріархат, міжправославні стосунки.

Актуальність дослідження означеної проблематики обумовлена ситуацією, яка склалась з українським православ'ям після здобуття незалежності в нашій державі. З одного боку, масове відкриття православних церков, монастирів, недільних шкіл, розширення діяльності православ'я в різних сферах суспільного буття, а, з іншого боку, існування як мінімум трьох юрисдикцій – УАПЦ, УПЦ КП та УПЦ. Останній факт особливо створює багато проблем, які виходять за межі суто міжцерковних стосунків, але й становить причину багатьох суспільних протиріч та наявних і потенційних конфліктів.

Наукові розробки вітчизняних вчених-релігієзнавців В. Бутинського, Н. Белікової, І. Ісиченко, І. Ломаки, зосереджені переважно на загальній картині міжправославних стосунків в Україні або ж акцент робиться на висвітленні ролі УПЦ чи УПЦ КП, тоді як аналіз специфіки та функціонування УАПЦ в означеному контексті є досить побіжним і мало дослідженим.

Відповідно і **метою** даної статті є комплексний та систематичний аналіз та розкриття міжправославного діалогу з позиції УАПЦ на початку ХХІ ст.

На наш погляд, для більш чіткого осмислення досліджуваної теми необхідно виділити три вектори діалогу УАПЦ з православними церквами у період 2000-2017 рр.:

1. УПЦ КП
2. УПЦ
3. Вселенський патріархат.

Кожен з цих векторів надалі розглянемо більш детально

УАПЦ та УПЦ КП

Перш за все треба зазначити, що дана проблематика існує не лише через поліваріантність представлення православ'я на вітчизняному просторі, але й через те, що це в достатній мірі унеможлиблює створення та визнання помісної православної церкви в Україні. Це створює пошук різного роду шляхів для подолання кризи в українському православ'ї, а відтак кожна з церков, в тому числі і УАПЦ намагається зі своєї сторони вирішити.

Варто наголосити про присутність у вітчизняній релігієзнавчій думці два вектори вирішення питання помісності Православних Церков в Україні:

• С. Здіорук, А. Колодний, О. Саган, В. Шевченко вважають, що створення Української Помісної Право-

славної Церкви можливе завдяки об'єднанню УПЦ КП та УАПЦ на ґрунті ідеї про те, що кожна нація має право мати власну Церкву;

• В. Бондаренко та Ю. Чорноморець підкреслюють, українське суспільство може консолідуватися (як православна більшість) лише навколо УПЦ МП, яка має канонічний статус.

Водночас можна констатувати, що наявність цих двох позицій, з одного боку, певною мірою створює конфліктну ситуацію в українському соціумі, а з другого – деконсолідує православне і соціальне середовище.

Що стосується УАПЦ та її канонічного статусу церкви, а також вектору міжправославного діалогу, то даний аспект змінювався неодноразово протягом 2000-х рр. "Наприкінці 90-х рр., як зауважує Н. Белікова, керівництво церкви вважало, що майбутня єдина Українська православна церква має бути незалежною і патріаршою. Про приєднання до УПЦ у 90-і рр. мова не йшла (ця ідея з'явиться пізніше) – УАПЦ вважала, що хоча ця церква й називає себе Українською, але духу українського там немає. Логічне об'єднання з УПЦ КП не відбулося; одна з перших спроб датується 1998 р., коли був підписаний "Меморандум представителів УПЦ КП та УАПЦ...", друга – 2000 – 2001 рр., коли унаслідок низки зустрічей, в тому числі у Константинополі, були навіть підписані домовленості, які передбачали початок переговорного процесу [1, с. 72].

Стосовно останньої треба зазначити, що "ключовим моментом зближення між УПЦ КП і УАПЦ стало підписання спільних домовленостей у Стамбулі, що було викликане орієнтацією на досягнення спільної мети – отримання канонічного статусу. Коли стало відомо, що цей процес гальмується, УПЦ КП в односторонньому порядку припинило дію домовленостей і цей тимчасовий союз розпався. Як і раніше, цей розрив мав характер сварки: Патріарх Філарет звинуватив митрополита Мефодія в тому, що той прийняв хабар за зрив об'єднаної процесу, а Мефодій, в свою чергу, заявив, що ніколи з Філаретом не був, і порадив Патріархові слідкувати за власною кишенню. При цьому, в подальшому УАПЦ через внутрішній розбрат перестала відігравати помітну роль у церковному полі України" [11, с.103].

В свою чергу третя спроба прийшла на 2005 р. і як попередні, вона не мала позитивних результатів. Її нас-

лідком були взаємні звинувачення у констатація чергової неготовності до компромісу [1, с.72]. Разом з цим у 2010-2017 рр. ситуація фактично залишилась незмінною. Можна лише зазначити основні хронологічні моменти діалогу між УАПЦ та УПЦ КП:

- 9 лютого 2012 – відбулося засідання Собору УАПЦ, на якому її ієрархи вирішили остаточно перервати всяке спілкування з керівництвом Української православної церкви Київського патріархату (УПЦ КП) з питань об'єднання двох церков. В УАПЦ звинуватили главу УПЦ КП Філарета в політиканстві і закликали священників УПЦ КП вступати в УАПЦ. На думку експертів, у зриві діалогу винне керівництво обох церков [Див.: 4].

- Вересень 2015 р. – Патріарх Філарет наголошує, що "УАПЦ протягом п'ятнадцяти років обманювала народ. Ієрархія Автокефальної церкви постійно на словах прагне діалогу та об'єднання. Причиною цього є позитивне ставлення українців до єдності. Та керівництво Церкви на словах говорить одне, а робить протилежне. 14 вересня мав би відбутися Собор, щоб завершити акт єднання. Однак уся ієрархія Автокефальної церкви відмовилася прийти. Вони нам виставили умови, на які ми не могли погодитися. Автокефальна церква вимагає рівного представництва на Соборі з обох сторін. Це неможливо, адже в нас підтримка віруючих сорок відсотків, а в них трохи більше ніж один. Тому нині ми припинили всі розмови про об'єднання. Отож ухвалили рішення, що більше діалогу з цією Церквою у нас не буде, аби вони не обманювали народ. Хіба що розмовлятимемо з окремими парафіями та священниками, які хочуть належати до єдиної Української православної церкви. Об'єднання ітиме з низів, від священників та віруючих. Їх і закликаємо об'єднуватися в єдину Церкву" [Див.: 5].

- Жовтень 2017 р. – Патріарх Філарет заявив, що діалог з УАПЦ рівноцінний розмові з Москвою (РПЦ) [Див.: 16].

Відповідно, як ми бачимо, хоча і присутня ідеологічна одновекторність УАПЦ та УПЦ КП у поглядах на мову богослужіння, місце українського православ'я у світі та ряд інших зовнішньо та внутрішньоцерковних питань, через особистісні моменти діалог між цими церквами фактично не приніс жодних значних результатів і по сьогоднішній день.

УАПЦ і УПЦ

В свою чергу діалог УАПЦ та УПЦ також мав в досліджуваний період ряд труднощів. Після невдалих спроб об'єднання з УПЦ КП (головними причинами невдач названі особистість патріарха Філарета та модель об'єднання, яка передбачала поглинання Київським патріархатом УАПЦ [Див.: 7]), відбувається зближення УАПЦ з УПЦ. Митрополит Мефодій, починаючи з 2005 р., неодноразово проголошував, що створення в Україні єдиної Помісної православної церкви неможливо без участі УПЦ. На початку 2006 р. з'явилися повідомлення щодо намірів УПЦ та УАПЦ розпочати діалог. Було вирішено створити відповідні комісії.

Проте не всі представники УАПЦ погодилися з таким рішенням керівництва. Так, 21 лютого 2006 р. Львівське краєве ставропігійне братство підписало Заяву, в якій засудило спроби вести сепаратні переговори із Московським патріархатом без участі представника Константинопольського Патріарха. Тим не менш, Архієрейський собор УАПЦ у своїй Заяві від 15 – 16 серпня 2006 р. достатньо високо оцінив перше засідання Змішаної комісії, під час якого сторони обговорили сучасну церковно-конфесійну ситуацію в Україні та висловили своє бачення проблеми об'єднання українського православ'я. Було зазначено, що обидві церкви готові до "ді-

алогу, що заснований на шанобливому ставленні до канонічного передання Церкви та взаємній повазі" [1, с.72-73]. У жовтні 2006 р. та у березні 2007 р. відбулися чергові робочі зустрічі комісій УПЦ та УАПЦ.

Як писав стосовно активного діалогу з УПЦ у своїй заяві тодішній Предстоятель УАПЦ Митрополит Мефодій (Кудряков) від 17 січня 2009 року: "це не було свідченням слабкості УАПЦ або відсутності бажання вести діалог про об'єднання Українського Православ'я з іншими церковними структурами. Відновлення діалогу з нашого боку пояснюється перш за все повагою до нішнього Предстоятеля УПЦ Блаженнішого Митрополита Володимира, який, на нашу думку, є тим історичним церковним діячем, що має потенціал привести Українську Церкву до єдності" [Див.:8].

Відповідно до цього, об'єднавчою силою у міжправославних стосунках між даними церквами стала постать Митрополита Володимира (Сабодана), яка на думку ієрархів першої, не викликала жодних претензій чи підозр, а навпаки мала величезний авторитет не лише в УПЦ, але й мирян та духовенства УАПЦ.

Проте з часом складність ситуації у діалозі між УАПЦ та УПЦ полягала у відсутності єдності з ряду питань, в тому числі і внутрішньоцерковних. Це було наочно продемонстровано і в контексті Наради делегатів УПЦ на Помісному соборі РПЦ, що відбулася 17 січня 2009 р. Головна тема – вибори Предстоятеля РПЦ – питань не викликала: присутніх ознайомили з програмою майбутнього Помісного собору та процедурою обрання Патріарха. Митрополит Володимир (Сабодан) відмовився від висунування його кандидатури на обрання Патріархом ("Я бажаю предстати перед Богом сто двадцять першим Митрополитом Київським. Шістнадцятим Патріархом Московським і всієї Русі хай буде той, на кого вкаже Бог та ваш вибір" [Див.: 15]).

Значно більш проблемною виявилася промова митрополита Володимира (та резолюція на її основі), головні положення якої можна звести до наступного:

1. Помісний Собор РПЦ, якому належить вища влада в питаннях віровчення та канонічного устрою, має затвердити рішення попередніх Архієрейських соборів відносно існуючого статусу УПЦ (УПЦ як "незалежна та самостійна в управлінні" згідно з рішенням Архієрейського собору РПЦ від 25 – 27 жовтня 1990 р. та відповідною Грамотою Патріарха Олексія, "самокерована з правами широкої автономії" згідно з восьмою главою редакції Статуту про управління РПЦ, що була прийнята ювілейним Архієрейським собором у серпні 2000 р.).

2. З метою подолання розколу необхідно продовжувати діалог...з УАПЦ. "Як свідчать тексти звернень УПЦ КП та УАПЦ, і в наших братів... існує бажання знайти вихід з канонічної ізоляції, в якій вони опинилися. Тому сьогодні ми маємо всі умови для того, щоб спокійно та виважено проаналізувати ситуацію та спробувати знайти оптимальну модель подолання церковних розділень в Україні" [1, с.70].

Водночас треба зазначити, що починаючи з 2010 року діалог між УАПЦ та УПЦ позначився наступними подіями:

- 1) У лютому 2014 році УПЦ була створена Комісія для діалогу з представниками УАПЦ та УПЦ КП була створена рішенням Священного Синоду УПЦ від 24 лютого 2014 року (Журнал № 4).

- 2) В серпні 2014 року Собор єпископів УПЦ засвідчив відкритість до відвертого та конструктивного діалогу із представниками УАПЦ (та УПЦ КП).

- 3) У червні 2015 р. Делегація УПЦ МП прийняла участь в якості спостерігачів на Помісному соборі УАПЦ в Києві, на якому предстоятелем автокефальної церкви

став митрополит Макарій. Водночас Митрополит Київський і всієї України Онуфрій запропонував представникам Української автокефальної православної церкви (УАПЦ) відновити діалог для відновлення єдності між православними християнами в Україні [Див.: 10].

Втім станом і на сьогодні, на 2017 рік так і не сталося кардинальних змін і подій в контексті діалогу між УАПЦ та УПЦ. Це обумовлено тим, що поряд з неодноразовим створенням тих чи інших комісій, виступів у ЗМІ відбуваються перехід чи захоплення УАПЦ храмів УПЦ. Відповідно до цього якщо вища ієрархія в цілому готова сісти за стіл переговорів, то на рівні середнього духовенства та мирян об'єднання УАПЦ з УПЦ є наразі фактично нездійсненим.

УАПЦ і Вселенський патріархат

Перш ніж аналізувати стосунки УАПЦ та Вселенського патріархату необхідно підкреслити, що "основні еkleзіологічні пріоритети українських церковних юрисдикцій на сучасному етапі релігійних процесів в Україні : для УПЦ КП це "автокефальність", УПЦ МП – "канонічність", а для УАПЦ – незалежність від Московського патріархату навіть можливою ціною реалізації помісності в межах автономії у Константинопольському патріархаті" [2, с.4].

Втім "організаційні питання, що стосуються проведення спільного Архієрейського Собору, Синоду та розподілу посад Предстоятеля, керуючого справами і секретаря Синоду УАПЦ залишаються відкритими для дискусії. Проте саме незгода в окреслених вище питаннях, на думку В. Бутинського стає на заваді церковного об'єднання. У разі неможливості об'єднання Українського Православ'я, не виключено перспективу приєднання УАПЦ, або УАПЦ і УПЦ КП в статусі митрополій до Константинопольського Патріархату задля надбання канонічного статусу та подальшого отримання автокефалії в канонічний спосіб від "Церкви-матері" [2, с.12].

Початок діалогу УАПЦ з Вселенським патріархатом можна зазначити 1998 – 1999 рр., коли керівництво першої схилилося до ідеї отримання канонічного статусу через приєднання до канонічно визнаних православних юрисдикцій. У своєму Заповіті, датованому 1 грудня 1999 р., Патріарх Дмитрій написав: "Єпархії УАПЦ в Україні благословляю визнати над собою юрисдикцію Блаженнішого митрополита УАПЦ в діаспорі та УПЦ в США Костянтина" [9, с. 423]. Після смерті Дмитрія (лютий 2000 р.), 14 – 15 вересня 2000 р. у Києві відбувся Помісний собор УАПЦ, який визнав недоцільним обирати нового Патріарха УАПЦ й обрав предстоятелем митрополита Тернопільського і Подільського Мефодія (Кудрякова).

В свою чергу Митрополит Костянтин, предстоятель УПЦ в США, був обраний "духовним опікуном" УАПЦ (він відмовився від обрання предстоятелем УАПЦ через відсутність благословення на це Константинопольської патріархії, у юрисдикції якої знаходиться УПЦ в США). Проте прагнення через визнання керівником УАПЦ митрополита Костянтина прилучитися до канонічного Константинопольського патріархату залишилося нереалізованим.

У подальшому ієрархи УАПЦ розійдуться у думках з приводу перспектив діалогу з Вселенським патріархатом. Так, зокрема в ухвалі Єпархіального собору Харківсько-Полтавської єпархії УАПЦ від 30 березня 2001 р. було зазначено, що до проголошення єдиної Помісної української православної церкви й надання їй Церквою-Матір'ю автокефалії Україна залишається канонічною територією Константинопольської патріархії. Вищою канонічною владою перехідного періоду визнається Вселенський Патріарх та його повноважний

представник митрополит Костянтин. Аналогічну ухвалу прийняв собор Київської єпархії (5 квітня 2001 р.).

Всупереч цьому керівництво церкви на чолі з митрополитом Мефодієм не погодилося з цими твердженнями. 12 грудня 2002 р. Архієрейський собор УАПЦ прийняв рішення про відлучення від церковного спілкування архієпископа Ігоря (голови Харківсько-Полтавської єпархії, керуючого справами Патріархії УАПЦ), позбавлення його всіх посад й виведення за штат. Відповідно до цього 9 квітня 2003 р. Архієрейський собор визнав право митрополита Мефодія одноосібно керувати УАПЦ (тобто йшлося про повернення до самостійного розвитку та відмову від курсу на Константинополь).

Незгідна з цими рішеннями частина УАПЦ (Харківсько-Полтавська єпархія, Всеукраїнське православне братство апостола Андрія Первозванного, Львівське крайове ставропігійне братство святого Андрія Первозванного) заявила про свою вірність заповітові патріарха Дмитрія та ухвалам Помісного собору 2000 р. [9, с. 424]. Щоб повною мірою усвідомити ступінь роз'єднаності в церкві, слід згадати, що Собор Львівської єпархії на чолі з архієпископом Макарієм (Малетичем) у 2005 р. [Див.: 12], оголосив свою спільноту автономною частиною Константинопольського патріархату з поминанням архієпископа УПЦ в США Всеволода (це взагалі не зрозуміло, якщо врахувати, що останній був підпорядкований митрополиту Костянтину). На Архієрейському соборі УАПЦ (11 серпня 2005 р.) прозвучала навіть пропозиція запросити Всеволода на предстоятельство майбутньої Об'єднаної православної церкви. Складається враження, що думками з цього приводу самих Всеволода або Костянтина ніхто особливо не цікавився.

Проте візит в Україну Патріарха РПЦ Кирила у 2009 році сприяв черговому визначенню позицій УАПЦ та продовження діалогу з Вселенським патріархатом. Керівництво церкви піддало критиці ідею щодо заснування у Києві резиденції Патріарха. Можливість такого кроку була названа "відвертою канонічною агресією стосовно УПЦ та українського православ'я в цілому", бо це "знищить будь-які ознаки самостійності та незалежності в управлінні УПЦ, спровокує глобальний конфесійний конфлікт в Україні". Усвідомивши відсутність надій на кроки Москви у напрямку створення Української помісної православної церкви, а також наявність кризових тенденцій, небезпечних для автокефального руху (канонічна ізоляція; подекуди низькі канонічна дисципліна та освітній рівень духовенства; заснування маргінальними лідерами з числа колишніх кліриків окремих псевдоцерковних структур; перебування більшості православних громад в УПЦ, що пояснюється її канонічним визнанням тощо) [Див.: 3], керівництво УАПЦ зробило вибір на користь Константинопольського патріархату.

26 серпня 2009 р. відбувся Архієрейський собор УАПЦ. Він прийняв Звернення до Патріарха Вселенського Варфоломія, в якому архієреї просили благословення на входження УАПЦ до складу Вселенського патріархату на правах автономії: "Заради виходу зі штучної канонічної ізоляції та відновлення співпричасття зі вселенським православ'ям, наша Церква готова та прагне увійти до складу Вселенського патріархату на правах автономії. Хоча здобуття автокефалії було й залишається стратегічною метою українського автокефального руху, для подолання розколу ми готові йти на значні поступки" [1, с.76]. У відповідь на звернення УАПЦ Синод Константинопольського патріархату 28 – 30 вересня 2009 р. ухвалив рішення, що для детальнішого вивчення ситуації в Україну приїде спеціальна комісія на чолі з митрополитом Галльським Емануїлом (Адамакісом) [13].

4 жовтня 2009 р. відбулася зустріч ієрархів УАПЦ з делегацією Вселенського патріархату. Представники делегації відзначили, що вітають намагання УАПЦ вийти з канонічної кризи та нормалізувати свій канонічний статус, а також проінформували Предстоятеля УАПЦ про сучасний стан міжправославних стосунків, зокрема, про хід підготовки до Великого собору православної церкви. За словами митрополита Емануїла, на початку грудня в Константинополі відбудеться чергове засідання Синоду Вселенського патріархату, на якому заслухають звіт делегації [14].

Разом з тим треба зазначити, що відповідно до постанови від 16 липня 2010 р. Архієрейський Собор УАПЦ зобов'язав митрополита Мефодія до молитовного поминання Вселенського Патріарха під час богослужінь "в якості видимої ознаки канонічного спілкування зі Вселенським Константинопольським Престолом, а через нього з усією повнотою Православ'я" [14].

Відповідно до цього стає логічним, що в Заповіті митрополита Мефодія (2015) наголошується на продовженні довголітнього курсу УАПЦ на встановлення співпричастя зі Вселенським Патріархатом. Також Блаженніший заповідав продовжити діалог з єпископатом УПЦ Київського Патріархату та україноцентричною частиною єпископату УПЦ на чолі з митрополитом Олександром (Драбинкою) про об'єднання в єдину помісну та канонічно визнану Вселенським Православ'ям Православну Церкву, але не приймати рішень щодо поєднання з іншими православними юрисдикціями в Україні без канонічного благословення Вселенського Патріарха Варфоломія [6]. Тому 5 липня 2016 Архієрейський Собор УАПЦ звернувся до Вселенського Патріарха з проханням про прийняття до Константинопольської Матері-Церкви на правах Української Церкви до 1686 року. Проте досі і діалог УАПЦ з Вселенським патріархатом не приніс чітких та результативних дій.

Висновки: Таким чином проаналізувавши динаміку функціонування УАПЦ на початку ХХІ ст. в контексті міжправославного діалогу можна зробити наступні висновки:

- 1) Трансформація акцентів УАПЦ у діалозі з тією чи іншою православною церквою була обумовлена рядом причин як внутрішніх, так і зовнішніх.
- 2) Основною причиною провалу різного роду Соборів, комісій між УАПЦ та УПЦ КП є не стільки богословські, еклезіологічні розбіжності, скільки особистісні амбіції тих чи інших церковних ієрархів, предстоятелів. В свою чергу неспроможність об'єднання між УАПЦ та УПЦ обумовлена внутрішнім несприйняттям ряду ієрархів, духовенства та мирян першою другою.

3) Відмінність діалогу УАПЦ з Вселенським патріархом і УПЦ КП/УПЦ полягає в тому, що він відновлювався не стільки природньо, скільки через те, що не відбувалось жодних кардинальних змін у переговорному процесі УАПЦ з УПЦ чи УПЦ КП.

Список використаних джерел:

1. Белікова Н.Ю. Православні церкви України на початку ХХІ ст.: пошук шляхів порозуміння / Н.Ю. Белікова // "Наука. Релігія. Суспільство" № 1'2010 – С.69-79.
2. Бутинський В.Я. Юрисдикційний статус українського православ'я і перспективи канонічного оформлення помісної церкви: релігієзнавчі та еклезіологічні рефлексії (1991 – 2013 рр.) / В.Я. Бутинський // Автореф. дис. канд.філос. наук. Спеціальність 09.00.11 – релігієзнавство. – Житомир, 2014 – 18 с.
3. Відкритий лист предстоятеля УАПЦ митрополита Мефодія патріарху УПЦ Київського Патріархату Філарету [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://risu.org.ua/ukr/resources/religdoc/uaoc_doc/letter_patr-filaretu/
4. В церквах согласия нет. УАПЦ решила прекратить всякое общение с представителями УПЦ КП (12.02.2012) / Електронний ресурс / Режим доступу: <https://www.kommersant.ru/doc/1869697>
5. Глава УПЦ КП: "Більше діалогу з УАПЦ у нас не буде" (29.05.2015) / Електронний ресурс / Режим доступу: <https://www.religion.in.ua/news/vazhливо/30512-glava-upc-kp-bilshe-dialogu-z-uapc-u-nas-ne-bude.html>
6. Духовний заповіт Блаженнішого Мефодія / Електронний ресурс / Режим доступу: <http://mefodiy.org.ua/zapovit-duhovnij-blazhennishohomefodiya-mitropolita-kiivskogo-i-vsiyei-ukrainipredstoyatelya-uapc/>
7. Заява Архієрейського Собору УАПЦ щодо питання об'єднання Українського Православ'я (м. Київ, 15 – 16 серпня 2006 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://risu.org.ua/ukr/resources/religdoc/uaoc_doc/orthounit_2006/
8. Заява Предстоятеля Української автокефальної православної церкви щодо ситуації в УПЦ (МП) (17.01.2009) / Електронний ресурс / Режим доступу: https://risu.org.ua/ua/index/resources/church_doc/uaoc_doc/34056/
9. Ісиченко І. Історія Христової Церкви в Україні / Ісиченко І. – Харків : Акта, 2003. – 472 с.
10. Київський митрополит Онуфрій пропонує автокефальної церкви об'єднання (05.06.2015) / Електронний ресурс / Режим доступу: <https://ria.ru/religion/20150605/1068324725.html>
11. Ломака І.І. Політологічний аналіз інтеграційної ролі релігії в умовах модернізації українського суспільства / І.І. Ломака / Рук. дис. канд.політ. наук. Спеціальність 23.00.02 – політичні інститути і процеси. – Івано-Франківськ, 2006. – 196 с.
12. Православ'я // Релігійна панорама. – 2005. – № 4. – С. 11.
13. Представники Константинопольського Патріархату обговорюють з керівництвом УАПЦ можливість "надати ліки, що зможуть зцілити рани на тілі Української Церкви" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://risu.org.ua/ukr/news/article;31916/>
14. Предстоятель УАПЦ наголосив, що УАПЦ чекає на "батьківські обійми" Патріарха Константинопольського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.risu.org.ua/ukr/news/article;32029/>
15. Промова Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Володимира до учасників зібрання делегатів УПЦ на Помісний Собор РПЦ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://orthodox.org.ua/uk/node/4442>
16. Філарет: "Діалог з УАПЦ – це все одно, що діалог з Москвою" (09.10.2017) / Електронний ресурс / Режим доступу: <https://www.religion.in.ua/news/vazhливо/37724-filaret-dialog-z-uapc-ce-vse-odno-shho-dialog-z-moskvoyu.html>

Надійшла до редакції 20.10.17

В.А. Запорожец

ДИНАМИКА МЕЖПРАВОСЛАВНОГО ДІАЛОГА В УКРАЇНІ В НАЧАЛІ ХХІ В.: КОНТЕКСТ УАПЦ

В статті здійснюється релігієзнавчий аналіз розвитку міжправославних відносин УАПЦ в 2000-х гг. Виділяються три вектори функціонування УАПЦ в міжправославному діалозі: УПЦ КП, УПЦ і Вселенський патріархат. Установлено, що хоча і присутствует одновекторність УАПЦ і УПЦ КП во взглядах на язык богослуження, место українського православ'я в мирі і ряд других внешне і внутріцерковних вопросов, но из-за личностных моментов диалог между этими церквями фактически не принес никаких значительных результатов и по сегодняшний день. Раскрыто, что отсутствие пока реальных изменений и событий в контексте диалога между УАПЦ и УПЦ обусловлено тем, что рядом с неоднократным созданием тех или иных богословских комиссий, совместных выступлений в СМИ происходят переход или захват УАПЦ храмов УПЦ. Доказано, что восстановление диалога УАПЦ с Вселенским патриархом осуществлялось не столько естественно, сколько из-за того, что не происходило никаких кардинальных трансформаций в переговорном процессе УАПЦ с УПЦ или УПЦ КП.

Ключевые слова: УАПЦ, современная Украина, УПЦ, УПЦ КП, Вселенский патриархат, межправославные отношения.

V. A. Zaporozhets

THE DYNAMICS OF THE INTER-ORTHODOX DIALOGUE IN UKRAINE IN THE BEGINNING OF THE XXITH: THE CONTEXT OF THE UAOC

The article carries out a religious analysis of the development of inter-Orthodox relations of the UAOC in the 2000s. Three vectors of the UAOC functioning in the inter-Orthodox dialogue are singled out: the UOC-KP, the UOC and the Ecumenical Patriarchate. It is established that although there is a one-way UAOC and UOC-KP in views on the language of worship, the place of Ukrainian Orthodoxy in the world and a number of other issues, both outside and inside, but due to personal moments, the dialogue between these churches actually did not bring any significant results to date. It is revealed that the absence of real changes in the context of the dialogue between the UAOC and the UOC is due to the fact that next to

many creations of various theological commissions, joint statements in the media, there is a transition or capture of the UAOC of the churches of the UOC. It is proved that the restoration of the UAOC dialogue with the Ecumenical Patriarch was carried out not so much naturally as due to the fact that there were no radical transformations in the negotiation process of the UAOC with the UOC or UOC-KP.

Key words: UAOC, modern Ukraine, UOC, UOC-KP, Ecumenical Patriarchate, inter-Orthodox relations.